

Hamdi Geraybay'ın Aşk Konulu Şiirlerinde Kırım Tatar Kimliği ve Millî Ahenk

DR. TAHİR NUREDDİNOĞLU KERİM
Bağımsız araştırmacı, Ukrayna Ulusal Yazarlar Birliği Üyesi

H. Geraybay'ın büyük bir coşkuyla kaleme aldığı lirik şiirleri incelerken, gerçek sevginin salt romantik çizgilerden ibaret olmadığını; renkli millî ahenkler ve mefkûrelerden teşekkül ettiğini görmek mümkündür. Söz konusu manzumeler sayesinde Kırım Tatarca sevmenin, aşkın o karmaşık duygularını Kırım dilinde ifade etmenin ne denli geniş imkânlara sahip olduğu karşısında hayrete düşmemek elde değildir. Şairin sade bir halk lehçesiyle fakat alışılmışın dışında bir düşünce tarzıyla yazdığı şiirleri defalarca okuduğumuzda, estetik bakış açımız da nice değişimlere ve sarsıntılara uğrayabilmektedir. İşte bu bediî ve patetik satırları bizlere tekrar tekrar okumaya mecbur kılan sebeplerden biri de; damarlarımızda kanımızı kaynatan, coşkusuyla vücudumuzu titreten ve şairin aşk şarabından başımızın döndüğü o anları yeniden hissetme arzusudur.

Vaktiyle Kırım Tatar edebî başlıklarının poetik hususiyetlerini incelerken, Geraybay'ın sanatında ***"ithaf"*** türüne ayrıca kıymet vermiştik.

ŞİİRLERİNDE DE KULLANDIĞI "**ŞARK**" SÖZCÜĞÜYLE, TÜRK-MÜSLÜMANLARININ BİRLEŞEREK VATANLARINI KÜLTÜREL CEHALETTEN KURTARMA VAKTİNİN GELDİĞİNE İŞARET ETMEYE ÇALIŞIR. ANCAK SAFİYANESİNDEN ÖTÜRÜ BU MİLLÎ MÜCADELENİN YALNIZCA AL VE GÖK BAYRAKLARLA OMUZ OMUZA VEREREK YAPILABİLECEĞİNE İNANAN ŞAİRİMİZE NE YAZIK Kİ BEDELİ AĞIR OLMUŞTUR. GERAYBAY'IN 1930 YILINDA BOLŞEVİKLERİN ELİYLE HELAK EDİLMESİNİN TEMEL SEBEBİ DE İŞTE BU SAFLIĞIDIR.

Böylece tasnifimize göre, edibin ithafları edebî eser kahramanlarının şu özelliklerini belirginleştirmektedir:

- Adını veya soyadını ("Leylâ'ya", "Tukay'a")
- Hem adını hem de soyadını birlikte ("Zeliha Hanım Çobanzade'nin Albümüne", "Seydahmet Tatar'ın Kızı Ayşe Hanım'a")
- Mahfi (gizli) adını ("…ğa", "…ge" / "…'ya", "…'ye")
- Hedef şahsın adını ve bulunduğu yeri ("Kızıltaşlı Hatice Hanım'a", "Ulu-Özenli Asiye Hanım'a")
- Coğrafi aidiyetini ("Altaylıya", "Şarklılara")
- İfa ettiği vazifeyi ("Okuyan Kıza", "Tatar Öğretmenine")
- Yaşını, çağını, cinsiyetini ve statüsünü ("Genç Tatar'a", "Genç Tatarlara!", "Namuslu Kıza", "Darülmuallimatı Bitiren Kızlarımıza")
- Soy ve akrabalık bağını ("Anama")

Sunulan isimler dizisinin büyük bir kısmını, şairin hayatında mühim bir yer tutan kadınlar ve genç kızlar teşkil etmektedir. Buna örnek olarak Zeliha (Züleyha) Hanım gösterilebilir.

Bu vesileyle, N. Abdülvap'ın gayretleriyle Zeliha Hanım'ın vefatından sonra yayımlanan "Çoban Kızı Züleyha'nın Ömrü" adlı hatıratı anmak gerekir. Bu eserde, tanınmış Kırım Tatar bilim insanı Bekir Çobanzade'nin öz kız kardeşinin çocukluğu, gençliği, evliliği ve diğer olaylarla birlikte Geraybay'ın eserlerinde bahsi geçen "albüm"ün tarihi de aydınlatılmaktadır. Zeliha Hanım, Kırım'ın Almanlar tarafından işgali sırasında evlerinin yakılması ve oğlu Subatay'ı ateş kapanından kurtaramaması sebebiyle ömrü boyunca yalnız kalmanın verdiği derin üzüntüyü yaşamıştır. Gençliğini anımsatan yegâne edebî albümünde, darülmuallimat öğretmenlerinin ve arkadaşlarının yazdığı şiir parçalarında gönül huzuru bulur. Doğrusu, hafızasında canlılığını koruyan bu tablolardan teselli bulmaktadır.[1]

Şiirsel Portreler ve "Şark" Mefkûresi

Bugün, Hamdi Geraybay'ın 1921 senesinde kaleme aldığı "Zeliha Hanım Çobanzade'nin Albümüne" yahut "Karasu (Karasu hakkında bir şey yazmadığım için sitem eden Çoban kızı Zeliha Hanım'a)"[2] adlı şiirleri ile hanımefendinin hatıratı karşılaştırıldığında; gözümüzün önünde 17-18 yaşlarında, kıvırcık saçlı, orta boylu, esmer simalı ve sıcakkanlı bir genç kız canlanmaktadır.

Yüz bin yaşa, ihtiyar çobanın koçta doğan genç kızı!
Yolun olsun kardeşinin basıp geçtiği bir izi,
Altındaki bir cüyrüğünden (atından) ibret alsın[3] yiğitler,
Savaşırken[4] utandırır, kız yiğide öğütler…
("Zeliha Hanım Çobanzade'nin…")[5]

Bu manzume satırlarından şairin çevik, atik, iradeli ve cesur Kırım Tatar kızlarına meyil

verdiğini anlamaktayız. Z. Çobanzade'nin Akmescit Kız Gimnazyumu'nda eğitim görüp müdire Ayşe İshakova ile birlikte at sırtında şehrin etrafını gezmeleri oldukça ilgi çekicidir. Bilindiği üzere A. İshakova, Litvanya Tatarlarından olup Kırım'da millî anaokullarını ve kızlar için eğitim kurumlarını teşkil eden ilerici Müslüman kadınlardan biridir. Nitekim mezkûr şahsın adına "Millet" gazetesinde yayımlanan Birinci Kırım Tatar Kurultayı adaylar listesinde de rastlamaktayız.[6]

Millî matbuatımızdan söz açmışken, bahsi geçen darülmuallimatın talebe cemiyeti tarafından 1922 yılından itibaren ayda bir kez el yazması olarak çıkarılan "Nenkencan" mecmuasını da kaydetmek gerekir.[7] Bu mecmuada tahsil, terbiye ve edebiyat temalı eserlerin müellifleri arasında H. Geraybay'ın yakın tanıdıkları yer almaktadır: Zeliha Çobanzade, Gafure Küçük-Özenli ve Asiye Ulu-Özenli. Sonuncusu ise sanatkârın şiirlerinde âdeta bir "Jeanne d'Arc" yüreğiyle terennüm edilen Asiye Hanım'dır:

...İnkılapçı, kavgacı bir Şark kızı,
Tatar aydın göğünün tan yıldızı,
Olduğunu gördüğümde sevinirim,
"Kız içinde bir yiğit!" – diye tanırım.
Tüfek kaldır, kılıç tak, "Vur!" – diye bağır,
Şark'ın kinli kızlarını safa çağır,
Gönüllerde işlerin temel salsın,
"Jan d'Ark" gibi tarihte adın kalsın
("Ulu-Özenli Asiye Hanım'a")[8]

Şair, darülmuallimatta okuyan tanıdıklarına nispetle samimi duygularını açıklarken, onların millet nezdindeki misyonunun mukaddesliğini vurgular. Yukarıda sunulan manzum parçada olduğu gibi diğer şiirlerinde de kullandığı ***"Şark"*** sözcüğüyle, Türk-Müslümanlarının birleşerek vatanlarını kültürel cehaletten kurtarma vaktinin geldiğine işaret etmeye çalışır. Ancak safiyanesinden ötürü bu millî mücadelenin yalnızca al ve gök bayraklarla omuz omuza vererek yapılabileceğine inanan şairimize ne yazık ki bedeli ağır olmuştur. Geraybay'ın 1930 yılında Bolşeviklerin eliyle helak edilmesinin temel sebebi de işte bu saflığıdır.[9] Esasen genç şairimiz, kendi ömrünü ve yaşam tarzını mücadelesiz tasavvur etmeyip "Gençliğe" adlı şiirinde olduğu gibi arkadaşlarını da el ele vererek mazlum Şark'ı birlikte azat etmeye çağırır:

Yeni dünya, yeni gün, halk da yeni,/ Aydınlandı kocayan Şark'ın tanı./ Genç yürekler bizlere: "Haydınız!", – der,/ "Uyudunuz, yanlış gün saydınız", – der.../ Aranızda hainler kalmadığı için,/ Halk işine hiç çelme takmadığı için,/ "El tutuşup, birleşip[10] *gidiniz", – der,/ "Mazlum Şark'ı siz azat ediniz", – der..."*[11]

Erotizm, Estetik ve Trajik Aşk Algısı

Ellerin sıkı sıkıya kenetlendiği saflarda yer alan şairin yüreğinde zarif ve ince duygulara yer kalmadığı sanıldığı anda, karşımıza şöyle muazzam satırlar da çıkabilmektedir:

...Ben seni gördüğümde al kanım kaynar,
Pek küçük bir damla köne suyu (cıva) gibi,
Ağzından öpmeye al kanım kaynar
Güç versin nefesin çiçek buğusu gibi.
El tutuştuklarında biz, baş parmağımda,
Kolunu öpmeye ağzım olaydı...
Şiirde, nesirde dil parmağımda,
Kız adı bir gül gibi açıp solaydı
("Sen")[12]

Gayritabii sevgisinin karşısında kendi vücudunun kusursuz olmayışına derin bir esef duyan şair, âdeta aklını yitirmeye ve nefessiz kalmaya yüz tutar. Öyle ki sevgilisine ihtiraslı öpücüklerle atılma arzusundan kanının hararetinin "356 dereceyi" aştığını ifade eder. Bu durumu ***"köne suyu"*** (cıva) imgesi ile tasvir eder. Bu sözcüğün farklı formlarına (konessu, kenesö, künä süyü, künesuv) Kıpçak dili sözlüğü "Codex Cumanicus"te (1303) ve O. Zaatov'un "Tam Rusça-Tatarca Sözlüğü"nde (1906) rastlayabilmekteyiz.[13] Bu kadim sözcüğün "ginasuv" (Kimya terminolojisinde "hydrargyrum", yani cıva manasına gelen.) şeklini Karaçay ve Malkarların ağzından da duymak mümkündür.[14] Günümüzde Kırım Tatar leksikografisi (sözlükbilimi) tarihiyle ciddi şekilde meşgul olan Prof. İ. Kerim'in çalışmalarına müracaat ederek eski edebiyatımızda bu tür terimlerin daha da derinlemesine açıklanmasını öğrenmek ihtimal dâhilindedir.[15]

Nihayetinde işin ilginç yanı şudur ki; sanatında millî edebiyat ananelerini sürdüren ozanımız (kedayımız), kendi aşkını ölümsüz olarak tasavvur edemez. Ona göre "Vatan" yahut "Sevgi" uğruna şehit olmak bir trajedi değil, büyük bir şereftir. Fani dünyada sevgilisine kavuşmanın imkânsızlığından usanan şair, ölümünden sonra kendi mezarını dahi bir "halvethane" misali kullanmayı arzular. Ancak burada, yani âşıkların gizli sıfatıyla görüşmek için seçilmiş bu meydanda, artık iki gönül arasında hiçbir mâninin kalmayacağına inanır. Böylelikle, H. Geraybay şiirlerinde ölüme hasret duyduğunu itiraf etmektedir. Bu yönüyle bir dereceye kadar Kırım Tatar edebiyatı klasikleri N. Çelebicihan ve B. Çobanzade'nin hayat-memat felsefesine yaklaşmaktadır.

Sone Türünün Kırım Tatar Edebiyatındaki Yansımaları

Geraybay'ın "aşk tarihi"ni incelerken, pek çok tezin arasında C. Süleymanova'nın kaleme aldığı "Hamdi Geraybay'ın Bilinmeyen Soneleri" makalesine rastladık. Bu durum karşısında, Kırım Tatar yahut Türk-Müslüman edebiyatlarında ***sone*** türünün ne zaman ve ne gibi şartlar altında ortaya çıktığına dair sualler belirdi. Örnek olarak; Azerbaycan, Kazan, Kazak ve Özbek edebiyatlarında mezkûr tür, Sovyet hükûmetinin şekillenmesinden itibaren pratikte tek tük kullanılmaya başlanmıştır. Türk edebiyatı muhibbi kitlesi ise sone şeklinin örnekleriyle ilk olarak Cenap Şahabettin'in aruz vezniyle yazdığı "Şi'r-i Nâ Nüvişte" ("Yazılmamış Şiir") adlı eseri sayesinde tanışır. Servet-i Fünûncuların otoriteleri sayılan Tevfik Fikret, Mehmet Emin Yurdakul ve Mehmet Akif Ersoy gibi isimlerin Batı'ya dönük bakış açıları Kırımlı yazarları da ilhamlandırmıştır. Hatta bazılarının manzumeleri Türkçeden Kırım Tatarcasına çevrilerek ders kitaplarına dahi dâhil edilmiştir. Bunlardan biri de Ömer Samih'in 1914'te neşredilen "Çocuklara Arkadaş" adlı eseridir.[16]

Bugün, kendi eserlerini "sone" olarak adlandıran iki Kırım Tatar müellifini daha örnek gösterebiliriz: Şakir Selim ve Yunus Kandım. Bu isimlerden ilki 2004 yılında Leh edebiyatı klasiği Adam Mickiewicz'in "Kırım Soneleri"ni, diğeri ise kendi kaleminden çıkan "Altı Yaprak" adlı sone silsilesini millî dilde okuyucularına ilk kez tanıtmıştır.[17]

Böylelikle anlaşılmaktadır ki Kırım Tatar edebiyat tarihimizde bahsi geçen türü benimseyen yegâne isim Hamdi Geraybay değildir. Fakat onun 1920–1921 yılları arasında telif ettiği "Sen mi İdin?", "Namuslu Kıza (II)", "Namuslu Kıza (III)", "Ölüye", "Anama", "Yeni Deftere", "Genç Tatar'a" adlı eserlerinin Batı ananelerine, yani klasik sonelere ancak şeklen uyduğunu kaydetmek gerekir. Bizim şairlerimizin "sone" türünün biçimsel kanunlarına pek fazla ehemmiyet vermemesi, evvela manzumenin estetik ve semantik değerlerini koruma arzusundan kaynaklanmaktadır.[18] Örnek olarak, H. Geraybay'ın "Sen mi İdin?" manzumesi gösterilebilir:

Ağaçlar altında, ay ışığında,
Güllerin içinde mahzun görünen,
İstekli gönlün geniş arığında,
Dertleri tazeleyip kaygıya bürünen.

Köpüren saçların perçemleri arasından,
Çenesine el atıp gülerek bakan,
Anlayan hekim gibi kalp yarasından,
Sıcak bakışlarla keyfimi arayan...
("Sen mi İdin?")[19]

Yukarıdaki satırları okurken, gözümüzün önünde ara sıra serin ve yumuşak nefesiyle yüzümüzü okşayan Kırım bozkırının (çölünün) sıcak, yorucu yaz akşamı manzarası belirir. Böylece, -şairin kendi ifadesiyle- gençliğinin bir dakikalık zevkini ebedîleştirmeye yeltenen Geraybay, kendi ruhi durumunu yansıttığı tabiat fonu üzerinde sevgilisinin dinamik portresini çizer. İşte şairin ressamlık hünerinin özünü, onun yıllar boyunca kaleme aldığı çok çeşitli temalardaki manzumelerinden öğrenmek mümkündür. Portre, peyzaj, iç mekân (interyer) vb. tasvirî türler vasıtasıyla halkın millî; ancak eskimeye yüz tutmuş yaşantısını taze renklerle aksettiren Geraybay, zaman sınırlarını âdeta ortadan kaldırır. Örnek olarak, bahsi geçen şiirin diğer parçasında "düş" (rüya) sözcüğü olmasa hakikati hayalden ayırt etmek güçleşir:

Göğsümün üstünde kızıl ateş yakan,
Hasretim kabarıp ağlayıp çürürken,
Ben gece düşümde seni görürken,

"Sevdalık" boynuma taktığında,
Ağzı kıpırdayıp sakız çiğneyen,
Kalbimi sızlatan sen mi idin, a kız?!.
("Sen mi İdin?")[20]

Diğer taraftan, yukarıdaki satırlarda terennüm edilen ince hisler, tatlı hatıralar bir hayal veya uyku hâli değildir. Belki de müellifin şuuraltı dünyasını açıklamak için özel olarak başvurduğu edebî bir usuldür. Hece sayısından kafiye düzenine ve semantik ahengine varıncaya dek, şiirde bir iç ve dış zarafeti, canlı ve romantik bir musiki makamı sezilmektedir. Yani Geraybay'ın şiir yazma tekniğine büyük ehemmiyet verdiği, ilmî ve bedîî çalışmalarından açıkça görülmektedir.[21]

İncelemelerimize devam ettiğimizde, dikkatimiz şairin derin ruhi çizgilerini aydınlatan erotik tablolara (levhalara) yönelmektedir. Onun şiirlerinde sıklıkla tekrarlanan "ağız" (dudak) kelimesine dair örnekler gayet nefis ve incedir: *"Ağzı kıpırdayıp sakız çiğneyen"*[22]; *"Ağzından öpmeye al kanım kaynar"*[23]; *"Sessiz, gizli sırlarımı ağzına dökeyim"*[24]; *"Dudağımı al dudağına değdirsem"; "Ağzına sırlarımı fısıldasam (eğdirsem)"*[25]; *"Yüksük ağzı – sevgi, sevda çanağı".*[26] Şairin geceye dair erotik hatıraları bilhassa "Sitem (Öpkelev)" adlı şiirlerinde ifadesini bulur:

"Nar elması gibi kızıl güllü yanağı,/ Gözlerin

gibi dıştan içe oyulur./ Yüksük ağzı – sevgi, sevda çanağı,/ Kıpırdasa bütün kaygın kaybolur./ Memeleri – asma üzüm salkımı,/ Bir haşarı çocuk gibi kıpırdar,/ Ak pamuk gibi beyaz, yumuşak gerdanı/ Kıpırdar da, ağzı söyler, fısıldar...” (“Sitem”).[27]

Bu noktada dil üzerine konuşurken, metinlerin asıl manasına erişebilmek için ayrıca izahatlara muhtaç olduğumuzu hissederiz. Şairin vefatından sonra bir şekilde muhafaza edilen el yazmalarını temelinden inceleyen Piraye Kadrizade'nin, *“Hamdi Geraybay'ın dili Kırım'ın Kefe ve Karasu bölgelerinin şiveleriyle harmanlanmış, oldukça ilgi çekici bir dildir,”* şeklindeki tespiti asılsız değildir.[28] Örnek olarak; *aşarlı* (haşarı, yaramaz)[29]; *alkım* (boyun, gerdan)[30]; *şıbırdamak* (fısıldamak)[31] gibi kelimelerin açıklamalarını araştıran okuyucu, portreyi yepyeni bir zevkle seyreder.[32]

Şairin Trajik Akıbeti

Velhasıl, bu denli apaçık benzetmelerin ve sevişme sahnelerinin dönemin sansüründen geçemeyeceğini bilen şair, şiirlerini -ve piyeslerini- bastırmakta pek acele etmemiştir. Belirtmek gerekir ki Hamdi Geraybay'ın bizzat kendisi de şahsi yazıları da 1927 senesinde GPU (Sovyet hükûmetinin siyasi istihbarat kurumu.) memurları tarafından tevkif edilmiştir. Çalışmamızda incelenen şiirleri ise kardeşi Ezel Latifoğlu'nun elinde yıllarca saklanıp Kırım'dan Romanya'ya aktarılan el yazmalarından ibarettir. Bütün bunları Arap harflerinden Latin alfabesine aktaran ve 1994 yılında neşre hazırlayan kişi, tanınmış Kırım Tatar şairesi Piraye Kadrizade Hanım'dır.

Abdülehat-Hamdi Geraybay'ın hayat serüvenini kısaca hatırlatmak yerinde olacaktır: 1901 senesinde Kırım'da, Kefe bölgesinin Yeni-Sala köyünde dünyaya gelen şair, ilk tahsilini Karasubazar'da almıştır. 1917–1926 yılları arasında Akmescit'te ve İstanbul Darülfununu (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesinde tahsiline devam etmiştir. Vatanına döndükten sonra muallimlik yapmış; “Yeni Dünya”, “Okuv İşleri”, “Bilgi”, “Yeni Çolpan”, “Genç Kuvvet” vb. matbuat organlarında eserlerini neşrederek okuyucuların hürmetini kazanmıştır. 1928 yılında “milliyetçilik” suçlamasıyla hapsedilmiş ve Moskova'daki “Butırka” hapishanesinde kurşuna dizilerek idam edilmiştir.

1 Abdülvap N. Çoban Kızı Züleyha'nın Ömrü // Yañı Dünya. 2013. 11, 18, 25 Ekim.

2 Geraybay H. Şiirler. Simferopol: “Tavriya” Neşriyatı, 1997. S. 69–70, 85.

3 Atından örnek alsın. – T.K.

4 Kavga ederken, dövüşürken. – T.K.

5 Geraybay H. Yaş Tatarğa: Manzumeler. Bükreş: “Şansa”, 1994. S. 89.

6 Odabaş H. Bizde Bala Bağçaları / Millet. 1919.; Chubukchiyeva L. Ayşe İshakova... // Kultura Narodov Prichernomorya. 2012. No. 228. S. 132–135.

7 Yüksel G. Krimskotatarskiye Rukopissniye İzdaniya // Uchyonniye Zapiski... 2011. Cilt. 24 (63). No. 2. S. 359–364.

8 Geraybay H. Şiirler. Simferopol: “Tavriya” Neşriyatı, 1997. S. 103–104.

9 Seydametov N. Bolşevik Hükümetinde Adalet ve Müsaviylik Oldu mu? // Azat Qırım. 1942. No. 12.; Ezel Lâtif. A. Geraybayнıñ Qısqa Tercimei Halı // Azat Qırım. 1942. No. 11.

10 Birleşip. – T.K.

11 Geraybay H. Caşlarğa. Şiirler. Akmescit: “Krımpoligraftrest”. 1922. S. 30–32.

12 Geraybay H. Şiirler. Akmescit: “Tavriya”. 1997. S. 56.

13 Kuun G. Codex Cumanicus... Budapestini, 1880. S. 30, 94, 412; Zaatov O. Polniy Russko-Tatarskiy Slovar. Simferopol, 1906. S. 85.

14 Tavkul U. Karaçay Malkar Türkçesi Sözlüğü. Ankara: TDK, 2000. S. 209.

15 Kerimov İ. Qırımtatar Tilinen Bağlı Leksikografik Çalışmalarnıñ Tarihçesi. – Simferopol, 2016.

16 Arbatlı Ü. Çocuqlara Arqadaş. Qırayet. Birinci Kitap. Petrograd, 1914. S. 87.

17 Adam Mickiewicz. Kırım Şiirleri. Kiyiv, 2004.; Kandım Y. Altı Yaprak: Sonetler // Yıldız. 2004. No. 4. S. 40–43.

18 Kerim İ. XIX. Asırnıñ Soñu ve XX. Asırnıñ Başında Qırımtatar Bediy Sözüniñ Evrimi. Simferopol, 1998. S. 45–68.

19 Geraybay H. Yaş Tatarğa: Manzumeler. Bükreş: “Şansa”, 1994. S. 16.

20 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 16.

21 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 25, 122; Kerim İ. 1618–1944 Yılları Arasında Basılğan... Simferopol, 2009. S. 191.

22 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 16.

23 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 61.

24 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 64.

25 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 128.

26 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 130.

27 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 130.

28 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 9.

29 Karahan S. Dobruca Kırımtatar Ağzı Sözlüğü: A–D. Köstence, 2011. S. 155.

30 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 77.

31 A.g.e. Karahan S. 2011 S. 233.

32 A.g.e. Geraybay H. 1994. S. 130.